WINTEREDITIE 2018

Krimpener WAARDE-krant >>>

Bent u ook trots op de Krimpenerwaard? In deze krant vertellen Krimpenerwaarders wat zij waarderen en waar ze aan werken in 'hun' regio. Benieuwd waarom zij trots zijn? Lees dan snel verder.

De krant van, voor en door Krimpenerwaarders is een uitgave van Proeftuin Trots op de Krimpenerwaard.

We laten elkaar niet zakken in de Krimpenerwaard

photo©baswdezeeuw

Een duck potato op je bord; hoe lekker is dat?!
Het groeit in de Krimpenerwaard en je kunt het eten, bewijst Frank Streefland van De Nieuwe Polderkeuken.

PAGINA 3 >>>

Zoektocht naar het verwaarden van natuurgebieden.
Wil je economie en ecologie in balans krijgen, dan moet je durven te experimenteren.

PAGINA 4 >>>

Het groene hart van jonge boeren.
Als je woont en werkt in het gebied en wilt aansluiten bij vragen van dorpsgenoten, wat vraagt dat dan van je?

PAGINA 7 >>>

Een KrimpenerWAARDE- krant, hoezo?

Niet zomaar een bijlage, maar een krant met een missie: het delen van waarden en verbinden van mensen en initiatieven. Omdat er veel wordt ondernomen voor de toekomstwaarde van de Krimpenerwaard. Maar misschien niet altijd direct zichtbaar of bewust ervaren. Want wat weten mensen van elkaar, waarom doet iemand wat 'ie doet?

In deze speciale KrimpenerWAARDE-krant leest u in de verhalen van Krimpenerwaarders over hun betrokkenheid op de streek en het aandeel dat ze willen leveren aan de toekomst van dit mooie gebied. Maar misschien herkent u ook uw eigen verhaal wel, in de WaardPraat: reacties en ideeën van mensen op straat op de vraag wat zij waardevol vinden. Benieuwd naar de trots van Krimpenerwaarders? U leest het in deze eerste editie van Proeftuin Trots op de Krimpenerwaard (meer daarover op de achterzijde van de krant). Veel leesplezier!

Jan Vente, wethouder gemeente Krimpenerwaard

Een duck potato op je bord; hoe lekker is dat?!
"Koken met een nieuw en echt lokaal geteeld gewas vind ik een leuke uitdaging. Vooral door het verhaal erachter."
PAGINA 2 >>>

Zoektocht naar het verwaarden van natuurgebieden
"Ik geloof in 'natuurbeheer op een agrarische manier', waarbij ecologie en economie in harmonie zijn met elkaar. Samen experimenteren is belangrijk om vooruit te komen."
PAGINA 4 >>>

Lekkers uit de buurt in het schap
"De Krimpenerwaard heeft veel goeds te bieden. Laten we samen nadenken over vervoer, verwerking en het vermarkten van lokale producten."
PAGINA 6 >>>

Het groene hart van jonge boeren
"De Krimpenerwaard is van oudsher een agrarisch gebied, met koeien in de wei.Ik denk dat inwoners dat willen behouden."
PAGINA 7 >>>

Water en aarde; ook dat is KrimpenerWaarde!
"Ik vind het leuk om nieuwe dingen uit te proberen, kijken of het ook echt werkt. Bijvoorbeeld klei aanbrengen in de veenbodem."
PAGINA 10 >>>

We laten elkaar niet zakken in de Krimpenerwaard
"Bodemdaling raakt ons allemaal. Volgens mij kunnen we door op een zinvolle manier samen te werken toekomstdoelen realiseren."
PAGINA 12 >>>

Agrariërs en waterschap: de architecten van de Krimpenerwaard
"We staan allemaal voor de uitdaging om toekomstbestendig wonen en werken in dit gebied te realiseren."
PAGINA 13 >>>

"Ik ben nieuwsgierig."
"De bodemdaling gaat door, het gebied wordt natter en intensieve landbouw verliest terrein. Hoe gaat het gebied er dan uitzien?"
PAGINA 14 >>>

Een duck potato op je bord; hoe lekker is dat?!

Als je restaurant 'De Nieuwe Polderkeuken' heet én in de Krimpenerwaard ligt, kan het niet anders dan dat je nieuwe dingen wilt uitproberen en iets met de streek hebt. "Klopt" zegt Frank Streefland, eigenaar en chef-kok van het Stolwijkse restaurant. "Ik vind het geweldig om onze gasten smaak en kwaliteit uit de omgeving te laten proeven. Om lokale producten op een andere, nieuwe manier in gerechten te gebruiken en zo voor culinaire verrassingen te zorgen. Ik geloof in de kracht van lokale producten, dat je iets kunt bieden wat elders in Nederland niet of niet hetzelfde te krijgen is."

Frank's recept

Crème van duck potatoes

Ingrediënten

- 5 dl melk
- 250 gram duck potatoes
- 1 dl slagroom

Bereiden

- Schil de duck potatoes en zet deze op met melk
- Kook de duck potatoes in 40 minuten gaar
- Blender de potatoes glad en voeg peper en zout toe
- Maak de crème mooi wit met 1 dl slagroom.

Kwaliteit en vers voorop

In zowel de Polderkeuken - het luxe restaurant op de eerste verdieping- als in de Polderkamer, de gezellige bistro beneden, staan kwaliteit en vers voorop. Daar is Frank heel stellig in: "Alles vers, geen diepvries. Dat past niet bij de kwaliteitseisen die ik hanteer. Ongeveer 90% van wat we hier verwerken komt uit de streek, maar niet allemaal rechtstreeks bij de boer vandaan. Dat is soms vanwege certificeringseisen met betrekking tot voedselveiligheid niet mogelijk. Dus dan komen producten wel uit de streek, maar via een verwerker of leverancier bij ons. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Waards Rund dat we op de kaart hebben. In het begin, toen ik hier net zat, ging ik bij boeren langs om te kijken of en wat zij konden leveren. Maar dat was erg arbeidsintensief en kwam ook niet altijd goed van de grond. Daarom heb ik besloten om met sommigen afspraken te maken om onder onze vlag te produceren. Dan zijn zij verzekerd van afname en wij van kwaliteit die we willen. Zo werken we met kazen, honing, aardbeien, tomaten, sappen, boter en eieren uit de streek."

Duck potatoes en lisdodde op het menu

Voor Frank zijn duck potatoes (pijlkruid) en lisdodde zogenaamde natte teelten waarmee in Proeftuin Trots op de Krimpenerwaard wordt geëxperimenteerd, nieuw. En ook meteen een leuke uitdaging. "Ik zou dat wel wat vinden, om

met een nieuw en echt lokaal geteeld gewas te koken. Het verhaal erachter, dat melkveehouders kijken hoe zij natte gebieden waar de koeien niet op kunnen, toch tot waarde kunnen brengen met speciale gewassen, is natuurlijk super. Dat het nu nog kleinschalig is wil niet zeggen dat het niet wat kan worden. Maar je moet ergens beginnen, dan kom je vanzelf de vragen tegen waarop nog antwoorden nodig zijn. Welk volume je kunt maken, hoe het oogsten gaat en of je continuïteit kunt garanderen bijvoorbeeld. Hoewel dat laatste voor horecagebruik niet per se noodzakelijk is. Het kan ook net als bij wild, om seizoensproducten gaan. De cranberryvelden hier vlakbij zijn ook een kanshebber wat mij betreft. Ik zet ze wel op het menu!"

Gemis aan groenten en vis

Wanneer we dan toch bezig zijn met Franks Polderkeukenwensen, een lokale groententuin voor kleine groenten zou ook zeer welkom zijn. "Net als een viskwekerij, dat zou volgens mij ook best mogelijk moeten zijn hier. Iets met snoekbaars bijvoorbeeld. Toen vorig jaar de rivierkreeft in sloten zo enorm was toegenomen stonden ze hier ook op het menu. Collega's van me in Amsterdam en andere grote steden hadden ze graag gehad maar konden er niet aan komen. Een mooi voorbeeld van hoe belangrijk het is om wat we hier hebben en wat elders niet te krijgen is, optimaal te benutten. En daarmee de Krimpenerwaard nog meer op de kaart te zetten!"

WAARDPRAAT

Hoe denken Krimpenerwaarders over lokale producten, in de winkel of op hun bord? 'Eten uit je achtertuin', vindt men dat belangrijk of niet? En past dat dan bij hoe ondernemers daar zelf mee bezig zijn?

"Ja, graag groente, fruit en kaas uit omgeving."
"Prijs moet in verhouding zijn, maar iets meer is wel okay."
"Sneller geneigd om het te proberen als het in de winkel ligt, het aanbod moet er dus wel zijn."
"Het heeft meerwaarde, er zit een verhaal en gezicht achter."
"Het is beter voor het milieu."
"Goed om daarmee kleine lokale ondernemers te stimuleren."
"Boeren hebben het al moeilijk genoeg, dus als dit helpt dan moeten we daaraan bijdragen."
"Het moet prijstechnisch ook haalbaar zijn voor melkveehouder."
"Kwaliteit, daar moet je wat voor over hebben. Maar ik snap wel dat dat voor een groot gezin niet altijd te doen is."
"Zorg dat het er wel schoon en aantrekkelijk uitziet."

Het lijkt wel goed te zitten met de interesse van inwoners en de drive van ondernemers om lokale producten te (laten) proeven! Dat smaakt naar meer!

Wil jij met je product in de winkel of in de horeca het verschil maken? In deze KrimpenerWaarde-krant vind je al twee ondernemers die dat ook willen. Dus zoek ze op!

Zoektocht naar het verwaarden van natuurgebieden

Zo'n zeven jaar geleden maakte Piet Blanken uit Gouderak samen met zijn vrouw Marja de overstap van melkveebedrijf naar een Gastenboerderij in combinatie met een kleinere agrarische tak: het opfokken van jongvee. Een hele overstap, waar hij naar eigen zeggen ook wel eens een nachtje van wakker heeft gelegen. Maar het typeert hoe Piet in het leven staat: "Probeer van een bedreiging een kans te maken".

"Ik geloof in 'Natuurbeheer op een agrarische manier', waarbij ecologie en economie in harmonie zijn met elkaar. Daar zie ik kansen voor in het gebied. Samen experimenteren is belangrijk om vooruit te komen. Je moet op zoek zijn naar een verdienmodel, waarbij je tegelijk natuur kan realiseren."

Piet en zijn vrouw Marja aan de eerste Picknicktafel van lisdodde bij de proefveldjes met natte teelten.

Natuurbeheer biedt kansen

Zo kijkt hij ook aan tegen natuurbeheer: "Ik geloof in natuurbeheer op een agrarische manier, waarbij ecologie en economie in harmonie zijn met elkaar. Daar zie ik kansen voor in het gebied. Samen experimenteren is belangrijk om vooruit te komen. Je moet op zoek zijn naar een verdienmodel, waarbij je tegelijk natuur kan realiseren."

Samen met collega (melk)veehouders is Piet daarom zo'n zes jaar geleden aan de slag gegaan met het realiseren van natuur op een agrarische manier. Vanuit Natuurcoöperatie Krimpenerwaard beheren achttien boeren honderd hectare grond in de Krimpenerwaard. Piet licht toe: "De resultaten zijn vergelijkbaar met het beheer door een natuurbeherende organisatie: We zien op de percelen een toename van botanische soorten en meer weidevogels. Als Natuurcoöperatie hebben we wat meer mogelijkheden dan een natuurbeherende organisatie die aan strakkere regels gebonden is. Door deze ervaringen merk ik dat collega veehouders ook steeds enthousiaster worden over deze vorm van beheer."

Piet vervolgt: "Spannender is het om gebieden die voor 100% als natuur aangewezen zijn, op een agrarische manier te beheren. Ik vind het een uitdaging om te onderzoeken dat ook in die gebieden met vee natuur te realiseren is.

Experimenteren om vooruit te komen

Piet is aanjager van verschillende initiatieven om samen met collega veehouders op een agrarische manier natuur te beheren. Maar ook haalt hij naar eigen zeggen graag andere pilots binnen in het gebied: "Ik sta open voor nieuwe dingen, het moet zichzelf kunnen bewijzen. Experimenteren is belangrijk om vooruit te komen en een belangrijke voorwaarde om bedrijvigheid te houden in het gebied. Daar is ook de burger bij gebaat."

Eén van die pilots is drukdrainage, waarbij met een drainagesysteem in de grond het waterpeil verhoogd kan worden. Dat helpt om bodemdaling en CO_2-uitstoot van veengrond te beperken en zorgt tegelijk voor een betere watertoevoer in de zomer en waterafvoer bij veel regenval. "Als het waterpeil (in de sloot en de grond) omhoog gaat moet het voor de boer nog steeds voelen alsof het waterpeil op de gangbare stand staat (50 centimeter onder het maaiveld). Dat kan volgens mij met drukdrainage. Het grondwaterpeil is veel beter te sturen; in natte periodes kunt je het grondwaterpeil verlagen en in droge periodes opzetten. Waardoor bodemdaling wordt tegengegaan en de bedrijfsvoering beter wordt. Dat is een mooie ontwikkeling!", geeft Piet aan.

Kansen voor natte teelten

"Mensen vragen me regelmatig: 'Piet, wat ben je hier aan het doen?'. Ze hebben het dan over de proefveldjes met natte teelten bij de kruising Schaapjeszijde/Tiendweg." Piet stelde vanaf 2017 een perceel beschikbaar voor een pilot met natte teelten[1]. Hij vertelt waarom: "In natte delen van het gebied vormen natte teelten mogelijk een alternatief verdienmodel. Ik vind het belangrijk om aan zo'n pilot mee te doen, om het hier in het gebied te laten zien. Nu zie ik met eigen ogen bij de proefveldjes dat lisdodde, de bekende rietsigaren, als meest kansrijk naar voren komt. Als je kijkt hoeveel biomassa lisdodde opbrengt en dat het ook als veevoer gebruikt kan worden, dan zie ik daar zeker kansen voor in het gebied. Maar om een verdienmodel te krijgen voor lisdodde zijn wel grote volumestromen nodig. Dat levert nog vragen op als: Past dat hier in het gebied? Is het een optie voor natuurgrond? Bijvoorbeeld om lisdodde te telen op overgangsgebieden van landbouwgrond naar natuurgrond. Met lisdodde kan je de grond 'uitmijnen'[2], en het levert tegelijk ook biomassa op, een win-winsituatie. Als lisdodde ook benut kan worden als bouwmateriaal in de bouwindustrie, kunnen er interessante verdienmodellen ontstaan. Dat is nog wel een uitdaging. Maar als het lukt, dan is lisdodde ook voor landbouwgrond een interessante optie."

<<< Diverse bouwproducten van lisdodde, zoals inblaasisolatie, een isolatiemat en bouwplaat

1 **Natte teelten** zijn gewassen die goed kunnen groeien onder waterrijke omstandigheden en (tijdelijk) onder water kunnen staan.
2 **Uitmijnen** betekent dat voedingsstoffen uit de bodem opgenomen worden, zodat de grond steeds minder voedingsstoffen bevat. Dat is gunstig voor planten- en bloemensoorten die voor natuurontwikkeling nodig zijn. Die planten- en bloemensoorten trekken op hun beurt weer insecten en vogels aan. Lisdodde neemt veel voedingstoffen op uit de bodem en kan daarmee gebruikt worden om grond uit te mijnen en daarmee voor te bereiden op de overgang naar natuur.

Lekkers uit de buurt in het schap

Wie in Schoonhoven bij de Plus boodschappen haalt, kan thuis genieten van pure producten uit de streek. Kaas, melk, aardbeien en eieren; allemaal vers en van lokale leveranciers. Daar kiest eigenaar Bas Rechtuyt bewust voor. “Uit de streek is lekker, geeft extra beleving en is ook nog eens beter voor het milieu. Lokale producten geven wat mij betreft een echte plus aan mijn winkel en plek binnen de gemeenschap. Het brengt me in contact met agrarisch ondernemers in de regio en dat biedt over en weer kansen om meerwaarde te creëren.”

Plus zoekt boer

“Ben jij agrariër in de Krimpenerwaard en wil je de waarde van je product laten zien, proeven en verkopen in de regio? Ben je ondernemend, heb je ideeën, doorzettingsvermogen en denk je in kansen en toekomstwaarde? Dan ga ik graag met je in gesprek om de kansen te verkennen. Kom bij me langs of mail naar bas.rechtuyt@plus.nl dan maken we een afspraak.”

Lokaal heeft een verhaal

Volgens Bas is er steeds meer vraag naar lokale producten. “Mensen vinden het belangrijk om te weten waar hun voedsel vandaan komt. Willen letterlijk weten wie er achter zit. Als je eieren, kaas of aardbeien koopt die van de ouders van een klasgenootje van je zoon of dochter komen, geeft dat een ander gevoel. Het krijgt een gezicht en daarmee ook meer gevoelswaarde. En je support er ook nog eens lokale ondernemers mee. Je kunt zelfs gaan kijken waar het vandaan komt. Dat vind ik zelf ook belangrijk, dat je elkaar kent en weet waar de ander mee bezig is. Zo kom je tot mooie samenwerking, waarbij je iets kunt realiseren wat in je eentje niet zo makkelijk zou lukken. Bijvoorbeeld met de verse melktap in onze winkel. Ik heb voor de tap gezorgd, melkveehouder Jan Voets levert de verse melk. Zo kunnen klanten zelf hun verse melk tappen en proeven hoe lekker lokaal is.”

Waarde van voedsel

Voedselproductie is na de Tweede Wereldoorlog vooral gericht geweest op zoveel mogelijk produceren voor een zo laag mogelijke prijs. ‘Nooit meer honger’ was het motto na de enorme hongerwinter. Begrijpelijk, volgens Bas, maar door die productie-drive is kwaliteit van voedsel verdrongen door kwantiteit. “We moeten de balans weer terug zien te vinden. Daarvoor is het belangrijk dat consumenten weten waar voedsel vandaan komt, maar ook dat het wat kost om het écht goed te produceren. Met oog voor zaken als dierenwelzijn, milieu en klimaat. Iedereen snapt dat massaproductie voordeel oplevert. Dan is het dus logisch dat bij een lager volume door duurzame keuzes het eindproduct wat meer kost. Maar ook veel meer waarde heeft. Natuurlijk moet de prijs kloppen, maar het gaat ook om de vraag: wat vind je belangrijk? Kochten we vroeger onze boodschappen voor de hele week in, tegenwoordig bepalen mensen steeds meer per dag wat ze eten. Groot volume speelt dan niet, maar vers juist wel. Dat biedt kansen!”

Er kan nog meer bij

Bas zou graag meer aanbod van lokale producten in zijn winkel hebben. “Vlees bijvoorbeeld, maar ook een groter aanbod van zuivel, aardappelen, groenten en fruit. Ik merk dat vrij veel ondernemers denken dat het voor hen niet mogelijk is vanwege bijvoorbeeld het volume of de logistieke handelingen. Maar dat weet je pas als je je er echt in hebt verdiept en kijkt wat voor andere afzetkanalen er misschien wel zijn. Ik zou wel willen participeren in een proces om zaken goed geregeld te krijgen. Vervoer, verwerking, vermarkten, daar denk ik graag over mee. En daarbij; hier in de Krimpenerwaard zijn we met meer Plus supermarkten dus dat kan een sneeuwbaleffect hebben. Ik zou graag in contact komen met melkveehouders en andere agrariërs in de streek en verbindingen leggen. Dus kom bij me op de koffie, vertel je verhaal en laten we samen kijken naar de mogelijkheden!”

Bas Rechtuyt bij de verse melktap in zijn Plus supermarkt.

Het groene hart van jonge boeren

Hoe kijkt een jonge melkveehouder aan tegen de Krimpenerwaard en de toekomst? We spraken met Gerrit Boer uit ’t Beijersche over de waarde van de Krimpenerwaard, wat er van de huidige melkveehouder verwacht wordt en hoe hij hier op inspeelt op hun bedrijf.

Gerrit over wat hij mooi vindt aan het boerenleven in de Krimpenerwaard: “Dichtbij de natuur leven en werken, jonge dieren, variatie in landschap, maar ook het leveren van goede, gezonde producten. Waarom de Krimpenerwaard zo bijzonder is? Van oudsher is het een uniek stuk veenweidegebied met veehouderij en natuurwaarden.”

Je boert in Het Groene Hart, dus midden tussen de consumenten. Hoe kijk je aan tegen hun behoefte aan bijvoorbeeld lokale producten en biodiversiteit?

“In de jaren 60/70 werd er aan de vorige generatie melkveehouders gevraagd om veel melk te produceren. Nu vraagt de maatschappij naast productie ook meer aandacht voor bijvoorbeeld weidevogelbeheer, koeien maar ook bloemen in de wei. De Krimpenerwaard is van oudsher een agrarisch gebied, met weilanden met koeien, ik denk dat inwoners het ook belangrijk vinden dat dat behouden blijft.”

Wat vraagt dat van jou als jonge ondernemer?

“Inspelen op deze vragen vanuit de maatschappij! Wij zijn agrariërs, landschapsbeheerders en tegelijk onderhouden we en versterken we de natuur. Landbouw en natuur gaan prima samen. De Krimpenerwaard heeft een enorme hoeveelheid sloten en dus ook slootkanten waar veel verschillende planten en bloemen groeien. Dit bevorderen wij door bijv. de slootkant niet te bemesten en niet te maaien. Daarmee stimuleren we biodiversiteit. Ook willen we zoveel mogelijk beweiden; dit jaar zijn de koeien tot en met eind november buiten gegaan.”

Inspelen op de wensen van de consument, wie of wat heb je daarbij nodig denk je?

“De melkfabriek helpt daarbij, die speelt in op de wensen van consument. We doen bijvoorbeeld mee met het duurzaamheidsprogramma van de melkfabriek. Daarbij werken we o.a. aan biodiversiteit, het beperken van de CO_2-footprint op het bedrijf en het sluiten van de kringloop. Ik zie mezelf ook als landschapsbeheerder, dat krijgt de consument er gratis bij!”

Het sluiten van de kringloop, hoe de je dat?

“Door ervoor te zorgen dat alles in balans is. Dat geldt voor voer en melkproductie, grond en vee, en biodiversiteit, agrarisch gebruik en drooglegging. Zo halen wij bijvoorbeeld alleen krachtvoer het bedrijf binnen, verder geen ander voer zoals mais. En willen we zoveel mogelijk eiwit van het eigen land oogsten. We gebruiken dus zoveel mogelijk middelen van het eigen bedrijf. Daarmee halen we geen torenhoge productie, maar hebben we ook geen hoge kosten voor de aanschaf van voer.”

Merk je dat jouw generatie anders tegen ondernemen, natuur en landbouw aankijkt?

“Ik merk dat de agrarische sector in deze tijd vaak negatief wordt geschetst. Denk daarbij aan CO_2-uitstoot en terugloop van de weidevogelstand. Terwijl wij als sector CO_2 vastleggen en wij samen met veel andere melkveebedrijven juist weidevogels stimuleren. Ook vind ik dat de bodemdaling vaak sterk wordt overdreven in de media, die vergroten het soms uit naar 20-30 mm per jaar. Terwijl ik in gegevens van het waterschap lees dat de gemiddelde bodemdaling in de Krimpenerwaard 4 tot 5 mm per jaar is. Bovendien worden er in de sector verschillende proeven gedaan om bodemdaling en CO_2-uitstoot tegen te gaan.”

Hoe doe je dat dan, weidevogels stimuleren?

“Bijvoorbeeld door niet in één keer alle percelen te bemesten of te maaien, maar op verschillende momenten. Daardoor heb je meer variatie in de percelen en de grasgroei. Dat is weer goed voor de weidevogels en ook voor het beweiden van de koeien. En daarnaast stellen we het maaien op sommige percelen uit, zodat de weidevogels daar kunnen nestelen. Op alle percelen zoeken we weidevogelnesten op voor het maaien, zodat we die kunnen beschermen. We doen mee met de activiteiten van het Agrarisch Collectief om de natuur mooi te houden en weidevogels te beschermen en versterken. Maar daarvoor zou er meer aandacht voor predatiebeheer moeten zijn, er zijn nu teveel predatoren (vijanden) van de weidevogels, zoals vos, bruine kiekendief en kraai. Die zorgen ervoor dat de resultaten van het weidevogelbeheer soms tegenvallen.”

WAARDPRAAT

Hoeveel weten inwoners in de Krimpenerwaard van elkaar? Waarom doet de ander wat hij/zij doet? We gingen de straat op en vroegen passanten of zij weten waarom melkveehouders bodemkwaliteit belangrijk vinden. En waarom een melkveehouder kruiden in het grasland wil hebben. En aan een aantal melkveehouders vroegen we of zij weten wat inwoners van de Krimpenerwaard belangrijk vinden in het landschap.

Fotografie PeterStuurman.nl

En wat blijkt: u weet eigenlijk al best veel van elkaar. Lees maar eens mee met de antwoorden die we op straat terugkregen:

Ik denk dat een melkveehouder bodemkwaliteit belangrijk vindt omdat:
- De koeien daar lopen en grazen
- Het belangrijk is voor de grasgroei
- Goed gras belangrijk is voor de gezondheid van de koeien en melkkwaliteit
- Daardoor een goede kwaliteit gras ontstaat en dat is belangrijk voer voor de koeien

Waterkwaliteit is voor een melkveehouder denk ik belangrijk voor:
- De groei van het gras/gewas
- Gezond land en gezonde koeien
- Schoon drinkwater voor de koe en daarmee voor een goede kwaliteit van de melk.
- Besproeien van het gewas bij droogte

Dat klopt allemaal! Maar wist u ook dat waterkwaliteit belangrijk is voor allerlei dieren die rondom de sloot leven? Door schoon water kunnen er in en rondom de sloot bijzondere plantensoorten gaan groeien die op hun beurt weer insecten en weide- en watervogels aantrekken.
In het interview met melkveehouder Marinus de Vries (pagina 10) leest u hoe hij op zijn bedrijf werkt aan gezonde sloten en bodemkwaliteit.

Andersom stelden we aan melkveehouders de vraag: Wat denkt u dat een burger belangrijk vindt in het landschap?
- Koeien in de wei
- Groen/open landschap
- Ruimte voor bijen en insecten
- Bedrijvigheid in de polder, de boerenbedrijven

Ook dat klopte, kijk maar eens op pagina 15 wat burgers waarderen in de Krimpenerwaard.

Hoe goed ken jij de ander? 5 tips om te ontdekken wat iemand beweegt.
Dat maakt samen wonen en werken alleen maar leuker!

1. Kruip in de huid van de ander
Verplaats en verdiep je in de ander. Probeer de ander te begrijpen: wat is anders, waarom denkt iemand anders, wat motiveert of drijft iemand. Wees nieuwsgierig en durf je te laten verrassen door de antwoorden van de ander!

2. Luister naar wat de ander bedoelt (te zeggen)
Meestal reageren we op wat iemand 'letterlijk' zegt. Het leidt vaak snel tot discussie en 'wie heeft er gelijk'. De wereld verandert als je probeert te luisteren naar wat iemand bedoelt te zeggen. Als je echt goed luistert hoor je dat vaak tussen de regels door. Het maakt het gesprek en discussie heel anders. Zoek niet je gelijk, maar probeer elkaar te begrijpen.

Voorbeeld: *Als je vindt dat je kind zeurt, roep je als ouder al snel:"houd nou eens je mond." Het effect is vaak dat het kind nog meer gaat zeuren. Als je op zo'n moment echt luistert of kijkt naar je kind, dan ontdek je vaak wat er werkelijk aan de hand is en wat hij/zij bedoelt. En dat geldt net zo goed voor demonstrerende actievoerders, leraren, politie of anderen. Je kunt terug schreeuwen, maar je kunt ook vragen: "Wat is er werkelijk aan de hand of wat bedoel je te zeggen?"*

3. Maak echt contact
Vaak beginnen we te praten of een discussie te voeren zonder dat we echt contact maken met iemand. Geef elkaar de hand, kijk elkaar in de ogen, drink een kop koffie, ontspan en lach met elkaar en ga vandaaruit het gesprek aan. De sfeer zal dan heel anders zijn, en dat komt het gesprek altijd ten goede.

4. (ver)oordeel niet
We zitten vol met gedachten, ideeën en oordelen over de ander. Die gedachten hebben we al zonder dat we iemand hebben ontmoet. Het leidt in veel gevallen tot polarisatie en aanval-verdediging in gesprekken. Probeer deze gedachten en oordelen thuis te laten. Iemand is vaak anders dan jij vooraf denkt.

Voorbeeld: *We hebben allemaal via de media een beeld van de boeren in Nederland (variërend van harde werkers, zeurders, knoeiers of anders) zonder dat we ooit een boer hebben gesproken. En dat geldt ook voor onze beelden van en oordelen over consumenten, natuurorganisaties of bekende Nederlanders als bijv. premier Rutte. Het oordelen gaat sneller dan jezelf door hebt. Stel je oordeel uit, ga in gesprek en ontdek hoe iemand echt in elkaar zit.*

5. Stel OEN-vragen: open, eerlijk, nieuwsgierig
Een goede vraag geeft vaak meer contact en verdieping aan een heel betoog. Je leert elkaar pas echt kennen als je elkaar vragen durft te stellen. Bij voorkeur open en eerlijke vragen, die ook best nieuwsgierig mogen zijn.

Voorbeeld: *Ga met een melkveehouder in gesprek en wees nieuwsgierig: waarom ben jij Boer? Wat vind je leuk of vervelend? Maak je je zorgen over de toekomst? Wat zie je als mooie uitdaging voor de Krimpenerwaard? Etc.*

Melkveehouder Mart-Jan Verkaik uit Ouderkerk a/d IJssel: "Ik wil gewoon gezonde koeien, met zo min mogelijk middelen van buiten mijn bedrijf. Hier, op deze grond moet het gebeuren. Wil je weten hoe dat werkt? Ik vertel je er graag meer over."
(stuur een bericht of vraag aan Mart-Jan via www.proeftuinkrimpenerwaard.nl)

Aan passanten op straat vroegen we wat dit voor plantje is. Een aantal kruidenkenners kwam er al snel achter: Smalle weegbree! Waarom een melkveehouder dit kruid in zijn grasland zou willen hebben? Ook daar had u wel een idee bij:

Een melkveehouder gaat denk ik met kruiden in het grasland aan de slag omdat:
- Het voer voedzamer wordt voor de koeien (maar zouden koeien er geen moeite mee hebben om het te eten, het is heel anders dan gras...)
- De smaak terugkomt in melk en kaas
- Het zorgt voor een betere gezondheid van de koeien (vitamines/mineralen)
- Het meer/betere melkproductie oplevert
- Je er meer diversiteit door krijgt: andere/meer voedingsstoffen
- Het sneller groeit
- De koeien het lekker vinden
- Het weidevolgels aantrekt
- Het de kwaliteit van het grasland verbetert
- Voor vulling van het grasland zorgt
- Zorgt voor natuurlijke vegetatie
- Ganzen verjaagt
- Luchtkwaliteit verbetert
- Zorgt voor betere grondkwaliteit

Ook hier weer veel rake antwoorden als het gaat om diergezondheid, mineralen, weidevogels, bodemkwaliteit en vegetatie.

Water en aarde; ook dat is KrimpenerWaarde

We gingen in gesprek met Marinus de Vries, melkveehouder in Stolwijk, over wat voor hem belangrijk is en hoe hij werkt aan water- en bodemkwaliteit op het bedrijf.

Wat typeert uw bedrijf?
"Plezier hebben in je werk is voor mij erg belangrijk. Ik zeg wel eens: Ons bedrijf wordt getypeerd door de 3 P's: People, Planet en Profit, maar de vierde P van plezier in je werk mag zeker niet ontbreken! We willen op een duurzame manier werken (planet), om een toekomstbestendig bedrijf te hebben. Zonder geld te verdienen (profit) kan dat niet. Ook vinden we het belangrijk om in contact te zijn met mensen (people) door ons bedrijf open te stellen."

Water, bodem, gras, allemaal belangrijke factoren op het boerenbedrijf. Hoe werkt u aan waterkwaliteit?
"Water is een belangrijke bron van leven, voor de koeien, maar ook voor alles wat rondom de sloot leeft.
Om mooie slootkanten te krijgen, bemesten we stroken langs de slootkanten niet en passen we ecologisch slootschonen* toe. Ook benutten we natuurlijke zuiveringsmechanismen van de sloot, zoals riet. Daardoor krijgen we mooie slootkanten met een betere botanische samenstelling, wat goed is voor de insecten, en insecten vormen weer voedsel voor weidevogels.

Hoe werkt u aan grondkwaliteit?
"Grondkwaliteit is de basis als je goed voer voor de koeien wilt. De bodem moet daarbij niet uitgemergeld of overbemest worden. Maar ook de structuur (stevigheid) van de bodem is voor mij belangrijk. Ik zorg dat deze goed blijft door niet met zware machines het land in te gaan. En als ik met machines het land in ga, houd ik de bandenspanning laag zodat er minder druk op de bodem ontstaat. En de structuur van de bodem daardoor goed blijft.

Niet uitmergelen of overbemesten: hoe zorgt u dan voor een goede balans?
"Ik vind het belangrijk om gras zoveel mogelijk te voeden met dierlijke mest en niet met kunstmest. Officieel hebben we geen biologisch bedrijf, maar ik vind het een sport om de bedrijfsvoering zo veel mogelijk op een natuurlijke manier rond te zetten en dus zo min mogelijk chemie te gebruiken op het bedrijf.
Als ik bijvoorbeeld in het land ben en ik zie een ongewenste plant, zoals ridderzuring, dan steek ik die er gelijk uit. Zolang je daar op tijd bij bent verspreidt die plant zich niet verder en hoef je dus niet chemisch te bestrijden."

"We doen ook mee met een proef om klei in de veenbodem aan te brengen. Waarom ik daar aan mee doe? Omdat het een manier is om op veengrond bodemdaling en uitstoot van CO_2 te beperken. Bovendien kan het ook helpen om een stevigere bodem te krijgen, die minder gevoelig is voor vertrapping door de koeien of schade door het rijden met machines. En ook omdat ik het gewoon leuk vind om nieuwe dingen te ontdekken voor het bedrijf."

Uw collega's experimenteren met kruiden in het grasland, ziet u daar zelf ook iets in?
"Kruiden in het grasland zijn positief voor insecten en voor de gezondheid van koeien. Doordat er variatie in het grasland komt en daardoor meer mineralen voor de koeien. En misschien dat kruiden ook wel dieper wortelen. Ik zie de voordelen van kruiden wel in, had zelf eigenlijk ook wel mee willen doen met zo'n kruidenproef! Bij een paar bedrijven in de polder die experimenteren met kruiden heb ik loonwerk gedaan en zie ik wel eens wat. Op een locatie zag ik zelfs dat het gras niet groeide en de kruiden wel opkwamen..."

Zijn vrouw Arja vult aan: "Als je door kruiden bij kan dragen aan meer biodiversiteit en de kringloop kan sluiten, is dat erg waardevol. De bijen en andere insecten hebben het slecht, het is belangrijk om aan herstel van insecten te werken. En daarmee bij te dragen aan het sluiten van de kringloop, want insecten zorgen weer voor voedsel in de kringloop."

Hoe denkt u dat burgers tegen grondkwaliteit en waterkwaliteit aankijken?
"Ik denk dat de burger het belangrijk vindt dat het land groen is en de polder leeft en gestoffeerd is. Dat wil zeggen dat er koeien in de polder lopen. Ik denk dat dat de burger aanspreekt, net als schoon water in de polder en ruimte voor bijen en insecten."

> **"Ik vind het leuk om nieuwe dingen uit te proberen op ons bedrijf. Om er zo achter te komen of het ook echt werkt. Zo doen we nu ook mee met een proef om klei in de veenbodem aan te brengen."**

Een jonge inwoner vroeg zich af: 'Zien boeren met de toenemende regelgeving, bijvoorbeeld rondom klimaat nog toekomst in hun vak?'
Marinus en Arja reageren: "Op zich wel, maar je moet wel meebewegen. We snappen wel dat een burger misschien liever de kleinschalige bedrijven van vroeger ziet uit de jaren 50. Maar om je bedrijf te laten overleven zijn die kleinschalige bedrijven niet meer haalbaar. Het is soms hard werken voor weinig, maar het is je leven, je geniet er ook van. Ook moeten we wel eens hulp van derden inroepen, omdat de regels complex worden en ons boven de pet groeien. Zo huren we voor de regelgeving rondom de mest hulp in, zodat dit goed geregeld is."

Tot slot: welke vraag heeft u aan inwoners in het gebied?
"Ik ben wel benieuwd wat een burger belangrijk vindt in het landschap. En hoe ze over de melkveehouderij denken, wat zou er bijvoorbeeld beter kunnen?"

WAARDPRAAT

We stelden de vraag van Marinus op straat aan een aantal passanten.

Hoe kijkt u tegen de melkveehouderij aan?
"Een sector waarin mensen hard werken, weinig vrije tijd hebben, van 's ochtends tot 's avonds zich inzetten. Het lijkt mij pittig."
"Positief, dankzij hen hebben we zuivel in het schap, goed dat ze er zijn!"
"Ze leveren producten en zorgen voor vee in het land."
"Boeren zorgen met veel inzet dat het buitengebied authentiek en toegankelijk blijft."
"Leuk als je vee ziet lopen."
"Harde werkers, moet financieel wel haalbaar blijven voor melkveehouders."
"Het moeten geen megastallen worden hier in het gebied."
"Koeien horen in het land, bedrijven moeten daar niet te groot voor worden."
"Hier in het gebied zie ik het voor melkveehouders niet rooskleurig in."
"Van mij mag er minder veeteelt in het gebied.
"Laat boeren boeren."
"De toekomst van de landbouw zie ik niet in groot en intensief, maar in biologisch en kleinschalig."

* **Ecologisch slootschonen**: Een vorm van het schoonmaken van de sloot, waarbij zo veel mogelijk van de planten en de slootkant in tact wordt gelaten.

We laten elkaar niet zakken in de Krimpenerwaard

Al zes generaties Kool wonen en werken in de Krimpenerwaard en als het aan Leo Kool ligt blijven ze dat nog lange tijd doen. Daarvoor kijken ze vooruit en zetten ze stappen om dat mogelijk te maken. “Met elkaar zijn we verantwoordelijk voor dit prachtige gebied en moeten we zorgen dat het ook in de toekomst van waarde blijft. Dat betekent dus dat je nadenkt over bodemdaling en wat je daar aan kunt doen. Zelf, maar vooral ook samen met anderen zoals bijvoorbeeld het waterschap. Kijk naar de ontwikkeling van een maatregel als onderwaterdrainage”, zegt de melkveehouder en kaasmaker uit Stolwijk.

Met elkaar betrokken op het gebied

“Als je al zo lang als onze familie in een gemeenschap woont, heb je veel zien veranderen. Niet alleen in sociaal maatschappelijk of economische zin, maar ook heel praktisch: de grond waarop je boerderij staat en het land waar je koeien op lopen, zakt gewoon elk jaar verder. Een zorgelijk verhaal, waar we met elkaar wat mee moeten. Als ik alleen al zie hoe ons huis te lijden heeft gehad van de droogte; de scheuren en barsten sprongen in de muren van de boerderij! En natuurlijk niet alleen bij mij, dit gebeurt overal. Die bodemdaling is ook een grote zorg voor het waterschap, de gemeente en de provincie. Als je daarin samen op kunt trekken in het bedenken van oplossingen, is dat alleen maar mooi”.

Samen kun je meer

Wie samenwerkt, staat bovendien sterker en krijgt meer voor elkaar. “De betrokkenheid en het meedenken vanuit bijvoorbeeld het waterschap is de laatste jaren echt toegenomen. Je moet elkaar ook de kans geven, en je willen verdiepen in waar de ander mee bezig is en waarom. Natuurlijk heeft het waterschap ook een contolerende functie, maar het ligt er maar net aan of je dat ziet als beperking of juist als bescherming. Ik zie het vooral als dat laatste en als stimulans om zelf nog meer vakmanschap te ontwikkelen. Dat we nu met elkaar uitproberen hoe onderwaterdrainage werkt, welke effecten het heeft en wat het van onze onderlinge samenwerking vraagt, is daar een mooi voorbeeld van.”

Ideeën delen

Leo heeft ook nog wel wat ideeën die hij met het waterschap zou willen delen. “We zitten hier in een gebied met relatief kleine percelen met sloten ertussen. Om effectief te werken zou het mooi zijn als we die percelen in de lengte met elkaar zouden kunnen verbinden. Maar als je dempt moet je ook compenseren, dus een zelfde oppervlak aan water aanleggen op een andere plek. Ik zou weleens samen met het waterschap willen onderzoeken hoe groot het effect van dempen van sloten nou écht is op het bergingssyteem. Is compensatie altijd noodzakelijk? En is er een andersoortige compensatie te bedenken? Dat melkveehouders als ze goed scoren op erfafspoeling of slootkanten beheer en de baggerschouw op orde hebben, bij het dempen van een sloot niet hoeven te compenseren. Volgens mij kun je dan op een heel zinvolle manier samen doelen realiseren”.

Meerwaarde op alle fronten

Bovendien, zo geeft hij aan, is door het verbinden van percelen ook op het gebied van milieu en klimaat voordeel te behalen. “Langs de N207 had ik 10 hectare grond die ik aan elkaar wilde koppelen. Want maaien, schudden en bemesten van al die losse percelen kostte me per keer bijna 3 uur. Nu ze aaneen gesloten zijn, ben ik in de helft van de tijd klaar. Dat scheelt niet alleen in tijd, maar levert ook een forse dieselbesparing op. En daarmee dus minder milieuvervuiling. Als je al die, misschien soms kleine stappen bij elkaar optelt en we doen daar ook allemaal ons best voor, dan dragen we een mooi en waardevol gebied over aan een volgende generatie.”

Leo komt uit een echte kaasmakersfamilie die al zo’n 50 jaar Stolwijkse boerenkaas maakt van dagverse melk van hun eigen koeien. Deze melk wordt dus niet gepasteuriseerd, waardoor de eiwit- en vetstructuren grotendeels in tact blijven. Daardoor krijgt de kaas een unieke, volle smaak. De kazen rijpen kort bij Leo op de boerderij en vinden dan hun weg door het land, bijvoorbeeld naar de winkels van Albert Heijn. In 2017 won Leo’s jong belegen boerenkaas de zilveren medaille tijdens de Cum Laude Awards.

Agrariërs en waterschap: de architecten van de Krimpenerwaard

Het typische slagenlandschap van de Krimpenerwaard heeft volgens dijkgraaf Hans Oosters van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard zijn vorm en functie gekregen door waterbeheer en agrarisch grondgebruik. “Al eeuwen geleden werkte het waterschap aan waterveiligheid en het geschikt maken van het gebied voor bedrijfsvoering. De omstandigheden maakten het gebied bij uitstek geschikt voor de melkveehouderij. Ik zie beide spelers dan ook als architecten en beeldbepalers van de streek.”

Samen verantwoordelijk voor het gebied

Hoewel ieder zijn eigen rol en taken heeft, zijn ze samen verantwoordelijk voor het gebied. “Mensen beseffen vaak niet dat het mooie plaatje dat ze zien als ze door de streek fietsen of wandelen - de koeien in de wei, de bloeiende akkerranden, de schone sloten enzovoort - voor een groot deel mensenwerk is. Dat de agrariërs daar een grote rol in spelen, verantwoordelijkheid nemen en zorgdragen voor het gebied. Net als het waterschap, dat de taak heeft om het waterbeheer te laten aansluiten bij de functie van het gebied dat door de overheid wordt bepaald. Nu geldt dat voor de doelstelling met betrekking tot natuur. Daar kunnen onze verschillende rollen soms knellen en spelen emoties, historie én toekomst mee. Logisch, want een bedrijf dat door opeenvolgende generaties is opgebouwd op een plek waar je van houdt, lever je niet zomaar even in. Daarom vind ik het belangrijk dat we oog hebben voor die emotie, meedenken over alternatieve bedrijfsplannen en samen zoeken naar oplossingen voor landbouw en natuur.”

Elkaar kennen en vertrouwen

Het waterschap is dan misschien vooral een technische organisatie, dat wil volgens Hans Oosters niet zeggen dat de ‘menskant’ ontbreekt. “We kennen de mensen en hebben kennis van het gebied. Dat is van wezenlijk belang. Je moet je willen verdiepen in de ander en diens zorgen of uitdagingen kennen. Daarmee worden besluiten niet per se anders, maar kijk je wel met een brede scope naar het gebied en de belangen. Andersom, richting melkveehouders geldt dat natuurlijk ook: kijk naar wat er om je heen en in de wereld gebeurt en hoe overheden op macroniveau toekomstgerichte beslissingen moeten nemen. Veenweidegebeiden liggen nu ook vanwege CO_2-uitstoot onder het vergrootglas.

Op lokaal niveau kun je -als je je verdiept in de ander en kijkt naar belangen- loskomen van standpunten en zoeken naar flexibiliteit binnen de richtlijnen die er liggen. Een mooi voorbeeld daarvan is de aanpak van de baggerschouw, waarin we steeds meer de agrariërs en de agrarische collectieven een vrije werkwijze geven om de onderhoudsverplichtingen binnen de norm uit te voeren. Als je goede afspraken met elkaar maakt, kan dat dus. Dan zijn we geen controleur maar partner in gebiedsbeheer.”

Toekomst voor boeren

Hebben boeren nog wel een toekomst in de Krimpenerwaard? De dijkgraaf is er duidelijk over: “Absoluut! De melkveehouderij blijft een dominante gebiedsgebruiker. Melkveehouders hebben kennis van de grond en gewassen en zijn bepalend voor het landschap. Maar we staan allemaal wél voor de uitdaging om toekomstbestendig wonen en werken in dit gebied te realiseren. Dat betekent dat ook melkveehouders vanuit hun eigen ondernemerschap moeten kijken hoe ze aan de grote klimaatuitdagingen en het beheer van de het veranderende landschap kunnen bijdragen. Ik geloof dat je met creativiteit en initiatieven, vanuit jezelf of vanuit de sector, een duurzaam bedrijfsmodel kunt ontwikkelen. Daarin moet je kunnen blijven meebewegen met veranderende omstandigheden, maar dat geldt voor elke sector. Wat gelukkig niet verandert is hun architectenrol; het vorm en kleurgeven aan de Krimpenerwaard.”

©Het Kontakt, met dank aan Robert van der Hek

“Ik ben nieuwsgierig”

In gesprek met Rolf van Beek, beheerder bij Zuid-Hollands Landschap

Opgegroeid op een boerderij in het gebied, struint Rolf van Beek nog steeds de polder door. Wij vroegen hem ‘t hemd van het lijf over natuur, de Krimpenerwaard en de waarde van de landbouw.

Ik denk dat er toekomst is voor boeren die op een biologische of een natuurlijke manier boeren. Als consument, en dat ben ik zelf natuurlijk ook, moet je daar natuurlijk wel iets voor over hebben, zodat het voor de boeren rendabel is.”

Wat vindt u het mooiste aan uw werk?

“Het buiten bezig zijn en samen aan de slag gaan in het gebied. Het geeft mij voldoening als je bijvoorbeeld vooruitgang ziet in de botanische samenstelling. Die resultaten zie ik als beloning voor mijn werk. Hoe meer je van de natuur weet, hoe meer je je erover verwondert. Ik leer nog elke dag bij over hoe mooi de natuur in elkaar steekt.”

Hoe denkt u dat de toekomst van het gebied eruit ziet?

De bodemdaling gaat door, het gebied wordt natter. Men verwacht dat intensieve landbouw in de toekomst niet meer kan:ik ben wel nieuwsgierig hoe het gebied er dan uit gaat zien.

“Ik verwacht niet dat we van de hele Krimpenerwaard natuur kunnen maken, dat brengt enorme kosten met zich mee voor het onderhoud. Dat is in mijn ogen niet realistisch. Je ziet bijvoorbeeld dat stukken die jarenlang niet beheerd worden dichtgroeien met bomen en in een bos veranderen. Wel verwacht ik dat er in het gebied ook met alternatieve teelten, zoals lisdodde, gewerkt gaat worden.

Ik denk dat er in het gebied toekomst is voor boeren die op een biologische of een natuurlijke manier boeren. Als consument, en dat ben ik zelf natuurlijk ook, moet je daar natuurlijk wel iets voor over hebben, zodat het voor de boeren rendabel is.”

Hoe doe je dat dan?

“Dat vraagt om een gezamenlijke inspanning. Samen moeten we een inspanning leveren om het gebied zo goed mogelijk te beheren. Om daarmee het cultuurhistorische landschap, het slagenlandschap te behouden. Vee in de wei hoort daar ook bij. Er moet niet alleen maar gemaaid worden, maar ook beweid.”

Wat is volgens u de waarde van de landbouw in het gebied?

“Door het beheer van boeren blijft de landschapswaarde en de cultuurhistorische waarde behouden. Wel zie je dat aan sommige natuurwaarden nog gewerkt kan worden, bijvoorbeeld weidevogels. Vroeger waren er meer weidevogels dan nu. Natuurlijk hoop ik dat de natuurwaarde wordt verbeterd. Maar aan de andere kant moeten boeren er ook een boterham mee kunnen verdienen.”

Waarom denkt u dat melkveehouders aan de slag gaan met kruiden in het grasland?

“Misschien om het gras smakelijker te maken? En om hoogwaardig voer van het land te halen. Meer gevarieerd eten is voor mensen gezonder, dus waarschijnlijk ook gezonder voor koeien. En ik hoop ook dat ze kruiden willen om het grasland aantrekkelijker te maken voor weidevogels en insecten. Een mooie ontwikkeling die ik zeker toejuich!”

Waarom denkt u dat een melkveehouder een gezonde bodem belangrijk vindt?

“Om voldoende en gezond gras te hebben, met een hoge voedingswaarde. En voor de gezondheid van de dieren/dierenwelzijn. Leuk om door middel van deze vragen eens voor een ander te denken, daar sta je meestal niet bij stil...”

Waarom denkt u dat een melkveehouder waterkwaliteit belangrijk vindt?

“Voor het drinkwater voor het vee, in de zomermaanden drinken ze heel wat liters uit de sloot. En om mooiere, aantrekkelijkere slootkanten te krijgen. Goede waterkwaliteit zorgt voor bloemrijke slootkanten, waardoor insecten als libellen en vogels als de Zwarte Stern een kans krijgen in het gebied.”

Welke vraag heeft u nog aan een boer of burger?

“Wat vinden burgers van het werk dat wij als Zuid Hollands Landschap in het gebied doen: vinden ze het natuurbeheer belangrijk?”

WAARDPRAAT

We stelden de vraag van Rolf van Beek aan een aantal passanten in de Krimpenerwaard: “Wat vindt u van het werk dat Zuid-Hollands Landschap in het gebied doet?”

De reacties varieerden, van waardering voor bloemrijke weiden en het prachtige landschap, tot aan bezorgdheid over het verdwijnen van landbouw en koeien uit het landschap.

Een aantal reacties op een rij:
“Het is een goede zaak dat er door Zuid-Hollands Landschap ruimte gegeven wordt aan de natuur, met name insecten, door bloemenweiden te creëren.”
“De natuur is mooi, bijvoorbeeld de weidebloemen, bloemen in slootkanten en krabbescheer.”
“De boezem is mooi, maar het landschap moet niet alleen maar bos worden, koeien horen er juist ook bij.”
“Het is belangrijk dat de natuur gekoesterd wordt: de weide- en watervogels en de koeien.”

Dat de Krimpenerwaard een landschap is om trots op te zijn, is wel duidelijk. Alle passanten die we spraken gaven prachtige beschrijvingen van wat zij in de Krimpenerwaard waarderen. Een korte weergave:

Rustige omgeving – groen - mooi polderlandschap - combinatie stad en platteland dicht bij elkaar – koeien in de wei – het ruime – het weidse – de natuur – open – combinatie van weiland en natuur – bloemenweide – mooi fietsgebied – mooie slootkanten – lekkere kaas – krabbescheer – de dieren (koeien, schapen, vogels) – de boezem – rust - waterrijk gebied – ruimte – landelijk – mooi weidegebied – weidevogels – natuur(lijk) – authentiek buitengebied – zwart en roodbont vee – vlinders en bijen – puur – groene parel – afwisselend - heerlijk aan de Lek – plattelandsleven - flora en fauna – uniek natuurgebied – vergezichten – uniek

waard Kids

Welke vogels ken jij?

Weet jij welke vogels dit zijn? We helpen je vast met de 1e letter....

© Tringa Paintings www.jasperderuiter.com

Woordzoeker

P	E	D	W	E	W	E	I	D	E	G	E	B	I	E	D	K	R
O	I	T	M	I	F	I	E	T	S	G	E	B	I	E	D	M	W
L	L	N	M	P	L	D	N	A	L	I	E	W	M	B	V	E	A
D	E	E	E	I	N	G	A	T	E	G	R	W	E	I	E	D	T
E	R	P	A	A	U	K	R	D	H	I	R	S	L	J	E	O	E
R	A	O	T	T	U	R	G	B	E	C	R	A	K	E	W	B	R
L	P	L	A	N	U	N	I	E	K	G	I	U	S	N	O	V	R
A	S	L	E	G	O	V	E	D	I	E	W	Z	S	R	R	L	I
N	I	B	O	E	R	J	K	W	E	I	D	S	E	T	M	I	J
D	R	R	E	E	H	C	S	E	B	B	A	R	K	G	V	N	K
S	U	O	E	D	I	E	W	N	E	M	E	O	L	B	R	D	O
C	U	R	O	B	U	I	T	E	N	G	E	B	I	E	D	E	N
H	T	G	R	O	E	N	S	L	O	O	T	S	A	L	L	R	V
A	A	N	E	E	V	E	L	A	N	D	E	L	I	J	K	S	M
P	N	A	A	L	K	O	E	I	E	N	!	P	U	U	R	I	E

bijen, bloemenweide, bodem, boer, buitengebied, ei, fietsgebied, gras, groen, grutto, kaas, koeien, krabbescheer, landelijk, melk, natuur, open, parel, polderlandschap, puur, ruimte, rust, sloot, uniek, vee, veen, vergezicht, vlinders, waterrijk, weidegebied, weidevogels, weids, weiland, wilg, worm

Als je alle woorden hebt weggestreept vormen de eerste letters samen een zin die je kunt invullen op de puntjes.

.. ..

.. ..

... .

Maak zelf een bijenhotel

Insecten, zoals bijen zijn belangrijk voor de natuur. Maar ze hebben het best moeilijk in Nederland. Wil jij ze helpen? Maak dan zo'n mooi bijenhotel voor in de tuin of op het terras. Daar zijn ze blij mee!

Handleiding bijenhotel

- Bewaar een leeg conservenblikje dat aan één kant dicht is
- Verzamel bamboestengels en stop het blikje helemaal vol met stengels zodat alles er echt stevig in zit
- Knip alle uitsteeksels af zodat het aan de voorkant mooi recht is
- Je kunt het bijenhotel nog bekleden met bijvoorbeeld mos.

Kies dan een beschutte en zonnige plek om het op te hangen, liefst in de buurt van wilde bloemen want dat trekt bijen aan. Of zaai bloemen bij je hotel.

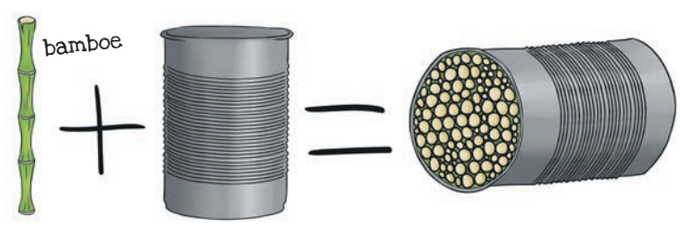

Deel uw trots!

Benieuwd naar de ondernemers die meer-waarde willen brengen in de Krimpenerwaard en waarom ze dat doen? Of wilt u wat aan ze kwijt? Kijk op www.proeftuinkrimpenerwaard.nl of mail naar info@proeftuinkrimpenerwaard.nl

De Proeftuin Trots op de Krimpenerwaard is een initiatief van de gemeente Krimpenerwaard, ondersteund door de Provincie Zuid-Holland. De uitvoering is in handen van PPP-Agro Advies, het Louis Bolk Instituut en het Veenweiden Innovatiecentrum (VIC).

De KrimpenerWaarde-krant is een uitgave van Proeftuin Trots op Krimpenerwaard. Daarin kijken melkveehouders, onderzoekers, adviseurs en anderen hoe ze met elkaar vorm kunnen geven aan landbouw met toekomstwaarde. Dat betekent kijken en meebewegen met de natuurlijke veerkracht van bodem, gewas en dieren. En onderzoeken wat werkt en wat niet, en waarom dan niet? We noemen dat adaptieve landbouw. Door veerkracht en het in contact blijven met je omgeving ben je in staat onder veranderende omstandigheden te produceren en lever je toekomstwaarde voor de Krimpenerwaard.

PROEFTUIN KRIMPENERWAARD

gemeente Krimpenerwaard

provincie ZUID HOLLAND

Over de trots van de Krimpenerwaard gaat u vaker lezen in het Kontakt.

Louis Bolk Instituut

PPP AGRO ADVIES

VIC VEENWEIDEN INNOVATIECENTRUM